

Odgoj na sveučilištu

Sažetak

Postoji uvriježeno shvaćanje da odgoj nije posao sveučilišta i da je to stvar obitelji, osnovne i srednje škole, a fakulteti se isključivo bave obrazovanjem. Ako znamo da se čovjek kao osoba razvija cijelog života, a posebno burno u vrijeme studiranja onda je ovakvo shvaćanje pogrešno. Kako bi sveučilišni profesori mogli utjecati na osobni razvoj mladih na sveučilišnoj razini važno je da su i sami osobe koje rastu, a ne osobe koje odustaju i propadaju. Sveučilišni profesori predstavljaju studentima personalizaciju struke koju su odabrali kao životni poziv i samim time postaju uzori i osobe za identifikaciju.

Odgoj na sveučilištu odnosi se na usvajanje sustava vrijednosti profesije za koju se osposobljavaju i na podršku u procesu vlastite socijalizacije i samoaktualizacije. Eventualne poteškoće na koje mladi nailaze u svom osobnom razvoju ne bi trebale ostati neprimijećene, a podrška i pomoć su moguće i nužne. Veliko osipanje u procesu studiranja nije ni društveni interes, a često je povezano s mnogim osobnim razočaranjima i upropaštavanjem mladih života.

Sveučilišni profesori nažalost u velikoj većini nisu osposobljeni za svoju odgojnu funkciju, ali u procesu cjeloživotne edukacije to je moguće promijeniti. Svi koji se bave ljudima trebaju i sami sustavno raditi na osposobljavanju za ovu svoju delikatnu i važnu funkciju.

Ključne riječi: *Odgoj i obrazovanje, uloga profesora, etika struke, suštinsko učenje, samoaktualizacija*

Uvod

Da li se na sveučilištu samo obrazuje ili i odgaja? Većina profesora će vam reći da je njihova uloga obrazovanje, a odgoj – to je posao osnovne i srednje škole i obitelji. Tko do studija nije odgojen nije mu ni mjesto na fakultetu. No gotovo identične odgovore dobit ćemo i u srednjoj školi, a i u osnovnoj se nitko ne bavi odgojem, nema programa odgoja (osim nekih kampanjskih akcija protiv nasilja, droge i sl.), svi se bave obrazovanjem jer za to su i stručni. Oni su studirali matematiku, hrvatski, strani jezik, biologiju, a nisu učili metodiku odgoja jer to se još uvijek ne uči na nastavničkim fakultetima. Obitelj sigurno ima utjecaja na odgoj mladih, ali treba znati da s dobi djece i mladeži utjecaj obitelji postupno slabi. No i obitelj je u krizi (nezaposlenost, rastavljene i nepotpune obitelji), a mnogi roditelji i nisu osposobljeni da se nose sa složenim izazovima koji se javljaju u procesu razvoja njihove djece. Pa tko se onda bavi odgojem u ovom društvu? Izgleda nitko, a svi govore kako su nezadovoljni stanjem, ali nitko ne želi preuzeti svoj dio odgovornosti.¹

Ako mene pitate ja mislim da svi činitelji koje smo nabrojali, a tu još pripadaju i mediji, nevladine i vjerske organizacije, kulturne i sportske kao i ostale organizacije koje okupljaju mlade, imaju svoj dio odgovornosti za odgoj mlade generacije. Tu svakako istaknuto mjesto pripada i sveučilištu jer osobni razvoj odvija se cijelog života, a posebno je intenzivan u razdoblju studiranja. Dobri profesori i sad odgajaju ponekad svjesno, a često i nesvjesno. I loši profesori odgajaju kad prodaju ispite, kad traže seksualne usluge za ocjenu, kad upisuju preko veze, kad pred studentima ogovaraju svoje kolege ili kad ružno govore o svojim studentima. No taj negativan utjecaj se ne bi ni trebao nazivati odgojem nego vidom manipulacije.

Pretpostavke odgojnog utjecaja profesora

Iz teorije je poznato da drugim osobama u procesu njihovog razvoja mogu pomoći samo osobe koje se razvijaju. Osobe koje ne rastu nego propadaju mogu samo za sobom povući i druge i više predstavljaju opasnost nego pomoć. Fromm (1987.) navodi, da čovjek postaje

¹ Riječi prof. dr. sc Saše Zelenike izrečene u radijskoj emisiji "Mens sana" na Radio Trsatu, a povodom ubojstva studenta riječkog Sveučilišta Aleksandra Abramova:

„Ovo bi mogla biti patetična priča o žalosti i potrebi kažnjavanja. Ali neće. Ovo će pokušati biti priča o odgovornosti koje nema. O odgovornosti nas roditelja koji iscrpljeni stižemo doma i nemamo dovoljno vremena, živaca i snage baviti se svojom djecom. O odgovornosti poslodavaca koji nas čine takvima da bi mogli voziti svoje SUVove i jahte. O odgovornosti nas nastavnika i profesora koji u prepunim satnicama i učionicama fingiramo HNOŠove i bolonje da bi djecu učili kakve vrste pijeska postoje u Osječko-baranjskoj županiji, i kakav kupus raste u Lici, i kako riješiti parcijalne diferencijalne jednačbe, i kako je u(ne)ređena ekonomija, i kako su razmišljali grčki filozofi, ali ih nemamo vremena ni načina učiti kako biti uspravni, kako biti empatični, kako pomagati drugima i drugačijima, kako biti humani, kako biti moralni i etični, kako biti ljudi, kako biti roditelji.“

dobar ukoliko se razvija u pravcu progresije i okrenut je sindromu rasta, a zao ukoliko se kreće regresivno prema sindromu propadanja. Glasser (1988.) naglašava da čovjek sam bira svoje ponašanje i da o tome ovisi hoće li ono biti uspješno ili neuspješno. Na ponašanje čovjeka potiču osnovne potrebe u koje on ubraja potrebu za pripadanjem, ljubavlju i suradnjom, potrebu za moći, natjecanjem i uvažavanjem, potrebu za igranjem, kreativnošću i zabavom, kao i potrebu za mogućnošću izbora i slobodom. Rogers (1985.) tvrdi da su mišljenja koja čovjekovu prirodu proglašavaju zlom u osnovi pogrešna. Ne postoji zvijer u čovjeku. U čovjeku postoji samo čovjek i to je ono što smo uspjeli osloboditi u terapiji, kaže Rogers. On ujedno naglašava važnost tzv. suštinskog učenja, koje je bliže psihoterapiji nego li tradicionalnom shvaćanju učenja, u kojem dolazi do promjena u ličnosti, a to je taj spoj odgoja i obrazovanja (Rogers, 1983.).

Na sveučilištu se javlja problem usmjerenosti prema čovjeku jedne dimenzije što se jednako odnosi na profesore kao i na studente. To vodi sakaćenju ljudske prirode. „U posljednje vrijeme postajemo svjesni, potpuno svjesni, zbog naših studija zdravih ljudi, kreativnog procesa, igre, estetske percepcije, značenja zdrave ljubavi, zdravog odrastanja i postajanja, zdrave edukacije, da je svako ljudsko biće istovremeno i pjesnik i inženjer, i racionalno i neracionalno, dijete i odrasla osoba, muško i žensko, istovremeno i u psihičkom svijetu i u svijetu prirode. Polako smo naučili što gubimo svakodnevnim nastojanjem da budemo samo isključivo racionalni, samo znanstveni, samo logični, samo senzibilni, samo praktični, samo odgovorni. Danas smo sigurni da integrirana osoba, potpuno razvijena i zrela ljudska osoba, mora biti razvijena na svim tim razinama istovremeno.“ (Maslow, 1976. str. 88)

Za sveučilišnog profesora je važno da stalno vodi računa o svom procesu samoaktualizacije. Uvijek se nanovo trebamo priupitati, je li je to što radimo i kako živimo ono što nas čini sretnim, što nas ispunjava i omogućava nam da ostvarimo svoje ljudske potencijale. U vlastitom životu uvijek treba imati hrabrosti za promjene kad osjetimo da to nije ono što nas ispunjava. Taj rad na sebi treba težiti vlastitoj autentičnosti. Mi možemo biti inspiracija i poticaj razvoju mladih ako smo osoba koja je svoja i posebna. Ljudski život, kako kaže Fromm (1987.), je kratki posjet iz vječnosti i ne treba ga olako protratiti, ali on je istovremeno i velika šansa da ga proživimo na najbolji mogući način. To znači da potencijalnog čovjeka u sebi razvijamo cijelo vrijeme i da se konačno rodimo onog trenutka kad umiremo.

Važno je biti u dobrim odnosima sa samim sobom. Osjećaj vlastite vrijednosti i ispunjenost samopouzdanjem pretpostavke su da možemo graditi i zdrave odnose s drugima pa i s našim studenticama i studentima. Svoj odnos s drugima treba graditi na vlastitim kvalitetama te ih stalno nanovo treba pronalaziti. Pitanja kao: Koje su moje jake strane? U čemu sam poseban/posebna? Što volim kod sebe? dobro je s vremena na vrijeme postavljati sebi i na njih tražiti odgovore.

Važnost osobnog primjera

Mladi ljudi trebaju uzore. Budući da smo mi sveučilišni profesori eksperti u struci koju su odabrali i žele joj posvetiti svoj život prirodno je da u nama traže osobe s kojima se mogu (ili

ne mogu) identificirati. Ako nam se obraćaju i mnogo godina nakon završetka studija i kažu da smo im bili uzor i inspiracija, ako se hvale time da su bili naši studenti, onda je to dokaz da smo utjecali na njihovo odrastanje i da smo neke vrijednosti do kojih nam je stalo podijelili s njima. Kako to postići?

Jedna moja studentica mi je, nakon što nije dobila potpis, poslala anonimno pismo iz kojeg izdvajam jedan dio:

Poštovani profesore,

Htjela sam Vam se zahvaliti nekako, a budući da ste Vi na jednom satu Pedagogije potaknuli da napišemo pismo nekom profesoru, ja sam Vam htjela reći ovo: Na ovaj sam fakultet došla nešto naučiti, nešto životno, nešto što ću moći primijeniti općenito u životu i Vaši su mi sati u tome pomogli. Ali posebno mi je pomoglo ono što se dogodilo prilikom potpisivanja indeksa. Ja potpis nisam dobila jer sam imala previše minusa. Na prvi put u životu sam se osjećala dobro i oslobođeno zato što se Vi prema meni niste postavili nadmoćno. Bilo je pravedno ne dati mi potpis, znam da sam pogriješila, i drago mi je što ga niste odmah dali „na kredit“ za idući semestar.

Vi ste prvi profesor koji nije u neku ruku iskoristio svoj položaj i onda s nekom dozom sarkazma i osobnog negativnog stava prema meni „dodijelio kaznu“... Ne znam kako lih to objasniti, ali ovo što danas nisam dobila potpis, a Vi niste složili uvrijeđenu facu niti ste se postavili autoritativno, bilo mi je prvi put da sam u cijelom životu mogla odvojiti SEBE kao osobu od onoga u čemu sam pogriješila. Kad sam vidjela da ste Vi jednako staloženi i mirni i kad morate učiniti nešto što ni Vama nije drago, kao što je uskratiti potpis, kad sam vidjela da ste Vi u stanju ne biti ljuti ili razočarani zbog mog postupka i mojih prijatelja, a ipak postupiti ispravno i pokazati da moramo biti odgovorni... ja sam u toj sekundi shvatila da smo mi kao osobe važniji od potpisa i obaveza, ali da su nam te obaveze potrebne i da one zahtijevaju određeno ponašanje.

Eto, hvala Vam na svemu, posebno na tome što ste na predavanjima uvijek uravnoteženi i normalni i što takvi ostajete i kad treba provesti neku disciplinu.

Hvala Vam što ste me mojim postupkom odgojili.

Studentica

Prvo, važno je da volimo svoje studente, da ih poštujemo kao osobe i to kao odrasle osobe. To se najbolje vidi po tome govorimo li pozitivno ili negativno o studentima. Oni koji ne vole svoje studente stalno ružno o njima govore, a onda ni studenti ne vole njih. U pedagogiji je poznato da mi učimo od osoba koje volimo, njihove vrijednosti prihvaćamo kao svoje. Svi mi imamo u svom procesu razvoja takve značajne osobe, a neke su bili naši učitelji/učiteljice ili profesori/profesorce. Prema mom istraživanju u studentskoj populaciji među značajne osobe

koje su utjecale na njihov razvoj učitelji i profesori sudjeluju s 12,5%, ali nisu spomenuti sveučilišni profesori (Bognar, 2004.). Studentima treba reći povremeno da nam je suradnja s njima ugodna, dati im do znanja što cijenimo kod njih. Na početku nastave osigurajmo vrijeme za jedan ljudski kontakt i kratki prijateljski razgovor sa studentima. Pri završetku nastave nađimo načina da ih svakog osobno prijateljski pozdravimo i pokažemo im da nam je stalo do njih.

Važno je voljeti i svoj predmet i struku za koju ih pripremamo. Svaka struka pruža mogućnosti za vlastiti razvoj i stvaralaštvo i dobro je da im ukažemo na to i vlastitim primjerom. Pripovijedanje o vlastitim iskustvima, životnim situacijama i kako smo se s njima nosili su dragocjene mladim ljudima. Studenti često traže – Pričajte nam o svojim iskustvima. Ponekad možemo na našu nastavu dovesti i nekog gosta koji može ispričati svoju životnu priču koja je relevantna za njihove buduće pozive.

Studentima treba postavljati visoke zahtjeve. Pravilo je što te više poštujem to više od tebe zahtijevam. U svojim zahtjevima treba biti dosljedan. Pravila moraju biti jasno postavljena na početku i mi se sami njih moramo pridržavati. Ako tražimo da studenti dolaze na nastavu pet minuta ranije kako bismo počeli na vrijeme, onda mi moramo doći 15 minuta ranije kako bismo sve pripremili i dočekali studente. Ako smo odredili uvjete za dobivanje potpisa onda ih ne smijemo sami kršiti od slučaja do slučaja.

Visoki zahtjevi su izraz naše društvene odgovornosti. Ne možemo u praksu slati loše educirane liječnike, inženjere, tehnologe, građevinare, agronome jer će činiti štetu i sebi i drugima. Visoka stručnost i profesionalnost moraju biti ono čemu težimo. Ali to ne znači da to treba postizati selekcijom u vrijeme studija. Selekcija treba biti izvršena pri upisu na studij i treba upisati samo studente koji imaju pretpostavke za uspješan završetak studija. Za vrijeme studija mi smo dužni da tim najsposobnijim mladim ljudima, koji su odabrani prema objektivnim kriterijima, omogućimo da uspješno završe studij. Ako netko izgubi nekoliko godina na studiju i ništa ne završi on ne samo da je nepotrebno zauzimao mjesto nekome tko bi bio uspješan nego je i njegov ili njezin život zapravo upropašten jer se izgubljene godine više ne mogu nadoknaditi.

Ta sustavna briga za mlade ljude kad dođu u krizu, kad prestanu izvršavati svoje obaveze, kad im se dogodilo nešto u obitelji što sami ne mogu riješiti, trebala bi biti stalna praksa na fakultetima. Izgovori kako imamo jako puno studenata i velike grupe baš i ne drže vodu. Ako podijelimo broj studenata na broj profesora dobijemo oko 15 studenata na jednog profesora (na Učiteljskom fakultetu imamo 902 studenta i 68 profesora i asistenata što iznosi 13 studenata na jednog profesora). Ako svaki profesor dobije imena i prezimena studenata kojima je mentor, moguća je sustavna briga o svakom studentu i praćenje napretka pa i pomoć ako dođe do kakvih problema.

Učenje vrijednosti struke i profesije

Društveni aspekt odgoja ogleda se u usvajanju određenog sustava vrijednosti jer se društvo prema pojedincu odnosi sustavom vrijednosti, a pojedinac prema društvu potrebama. Svaka

struka i profesija ima svoj sustav vrijednosti bez čijeg usvajanja nije moguće uspješno obavljati taj posao. Nemam podataka koliko se mladi sustavno tome uče, ali mislim da je to svakako potrebno. To bi se moglo raditi i na posebnim kolegijima, ali i u nastavi svih predmeta dotične struke. Mladi ne vole dociranja i dijeljenje savjeta, ali vole rasprave, debate, analize slučajeva, renatalizaciju², okrugle stolove pa im to treba omogućiti. Mladi mogu biti organizatori ovakvih rasprava zajedno sa svojim profesorima. Evo praktični primjer debate za moju struku (vjerujem da će čitatelji moći naći primjere za svoje područje):

Opis slučaja:

Profesorica je u jednoj srednjoj školi najavila učenicima ispit iz njenog predmeta. Oni su je zamolili da odgodi ispit jer su tih dana imali nekoliko ispita. Ona na to nije pristala nego je tražila da se pripreme za njen ispit. Kad je došla u učionici učenici su je dočekali u zamračenoj učionici s upaljenom svijećom i na ploči napisanom osmrtnicom dotične profesorice. Ona se pravila da se ništa nije dogodilo i održala je najavljeni ispit, a poslije je o svemu obavijestila ravnateljicu i pozvala policiju.

Studenti se dijele na one koji misle da je profesorica dobro postupila i one koji misle da nije. Svaka grupa između sebe bira tri predstavnika koji trebaju, nakon dogovora, iznijeti pred cijelim skupom svoje argumente. Nakon toga predstavnici grupa postavljaju pitanja suprotstavljenoj grupi na koja grupe odgovaraju. Na kraju predstavnik svake grupe ima završnu riječ. Sve to prate suci koji bilježe argumente i vrednuju ih. Suci na kraju proglašavaju pobjedničku grupu. Postoji mogućnost da pobijedi teza po kojoj je profesorica dobro učinila, ali to je meni onda znak da na toj problematici još nisam dovoljno radio i bio uspješan pa mi je to orijentir za moju buduću nastavu. Ipak, moja iskustva govore da su studenti vrlo kritični prema ovakvom pristupu koji je opisan.

Priče, odlomci iz književnih djela, filmovi imaju posebnu vrijednost u afirmaciji određenih društvenih vrijednosti jer su okrenuti emocionalnom doživljaju, a vrijednosti se usvajaju više na emocionalnoj nego li na racionalnoj razini. Mislim da svatko može tijekom svog radnog vijeka skupiti obilje takvog materijala koji može koristiti u nastavi. Priča „Ljubav u New Yorku“ govori o odnosu prema pojedinim zanimanjima pa se zgodno može koristiti u različitim prilikama (<http://www.ladislav-bognar.net/drupal/files/Ljubav%20u%20New%20Yorku.pdf>). Tu svakako pripadaju i anegdote o povijesnim ličnostima, znanstvenicima, ali i pojedinim otkrićima i načinima kako su bili prihvaćeni ili neprihvaćeni.

Anegdota o Pitagori

² Renatalizacija je postupak koji se realizira u grupama tako da imamo zagovornika teze A i zagovornika teze B, voditelja, zapisničara i suce. Rasprava se odvija tako da zagovornik teze A nakon nekog vremena treba zamijeniti mjesto sa zagovornikom teze B i sad zastupati drugu tezu. Suci vrednuju iznesene argumente i na kraju donose odluku tko je bio uspješniji.

Kažu da je mladi Pitagora željan znanja krenuo iz svoje Grčke na dalek put i tako stigao u Egipat i tamo pronašao svećenike koji su se bavili znanošću. Uvjet da ga prime u svoje redove bila je kastracija. Nakon što je i to prihvatio ostao je niz godina i upoznao mnogo toga što je tadašnjoj znanosti bilo dostupno. Kad se vratio u Grčku počeo je poučavati mladiće, ali tako da je razgovarao iza paravana sa starijim studentima dok su mladi s druge strane mogli čuti njihov razgovor, ali ih nisu mogli vidjeti niti sudjelovati u raspravi.

Meni ova anegdota služi kao primjer neke vrste primitivne didaktike koja se svodila na sakaćenje i stvaranje raznih vrsta tajnovitosti oko bavljenja znanošću u to doba ljudske prošlosti, ali ukazuje i na trnovit put koji je moralo čovječanstvo proći da shvati da učenje ne mora biti mučenje. Ujedno i za pitanje: Jesmo li mi to danas potpuno napustili?

„Priča o Billyju“ objavljena je u američkom priručniku za zdravstveni odgoj i govori o problemu alkoholizma među mladima i njihovom stradavanju u prometnim nesrećama, što je za nas nažalost vrlo aktualno. Ja priču povremeno koristim s mojim studentima i to tako da priču ne čitam nego pričam u prvom licu, ali je to onda priča o Željku, što djeluje vrlo impresivno. Poslije im kažem da je to priča i na nju vezujemo različite aktivnosti kao što je aktivnost „Akvarij“ u kojoj grupa studenata sjedi u krugu i u ulozi prijatelja ovih mladića raspravljaju o tome što se dogodilo. Pri tome je jedna stolica slobodna i može doći bilo tko i uključiti se u razgovor. Priča je dostupna na: <http://www.ladislav-bognar.net/drupal/files/Billyjeva%20pri%C4%8Da.pdf>.

Odgojni sadržaji se mogu na različite načine uklapati u redovnu nastavu. Tako ja npr. pri upoznavanju strategija, metoda i postupaka studentima postupak istraživanja pokazujem na pokusu sa simuliranjem pušenja. Oni tako upoznaju postupak, ali i posljedice pušenja, čime utječemo da se smanji broj pušača među budućim nastavnicima. Pri izradi programa i upoznavanja s teorijom kurikuluma studentima dajem da izrade program edukacije o problemu AIDS-a, što je prilika ne samo da nauče kako se radi program nego i da se upoznaju s problemom ove opake bolesti kojoj su prvenstveno izloženi mladi njihove dobi.

Rješavanje odgojnih problema

Odgojni problemi u studentskoj populaciji mogu se javiti kao ometanje nastave, kašnjenje na nastavu, omalovažavanje načina izvođenja nastave, verbalni sukobi s nastavnikom ili sa studentima, prepisivanje u pismenim radovima, varanje na ispitima i sl. Uvijek kad se to pojavi treba to sa studentima mirno raspraviti. Pažljivo čuti i njihova mišljenja i stavove, ali im objasniti zašto postavljamo neki zahtjev. Nedisciplinovanost na nastavi se ne javlja ako je nastava u skladu sa studentskim interesima i potrebama, ako je dinamična i ako se bazira na aktivnosti studenata, a ne samo na slušanju i gledanju. Evo nekih primjera iz prakse:

Jedan student dolazi na nastavu nakon pola sata od početka, sjeda u klupu i odmah se javlja za riječ i komentira nastavnikovo izlaganje, iako zapravo i ne zna o čemu se radi. Nakon nekog vremena ponovno demonstrativno izlazi s nastave. To se ponavlja svaki put kad dođe na nastavu, a ne dolazi baš redovno.

Dvojica studenata s drugog fakulteta javila su se na izbornu nastavu na fakultet gdje su pretežno djevojke studentice. Već na prvom satu se glupiraju i ismijavaju sve što se od njih traži. Jasno je da ih ne zanima predmet na koji su se „prijavili“ nego da se prave važni pred djevojkama.

Jedna studentica ometa rad grupe i nagovara ostale da ne rade ono što im je profesorica rekla. Inače se predstavlja kao neformalni vođa cijele odgojno-obrazovne skupine.

Iz formativnih evaluacija je vidljivo da nekoliko studenata ometa aktivnosti u grupama. Oni ne prihvaćaju nikakve zadatke, a ometaju i one koji moraju raditi za njih.

Moje iskustvo u sličnim situacijama je da treba reagirati, ali na smiren način. U slučajevima kad pojedinci žele privući pažnju svojim ispadima i ometanjem nastave dobro je koristiti JA-govor i reći da nas takvo ponašanje smeta i vrijeđa. Pri tome je važno naglasiti svoje emocije jer emocijama se više vjeruje. Jednom prilikom kad sam imao predavanje s velikom grupom studenata i kad su se trebali umiriti nakon aktivnosti u parovima nakon nekoliko bezuspješnih zamolbi i upozorenja rekao sam da me sad ovo ponašanje ljuti. Nastala je potpuna tišina i mogli smo nastaviti. Ako imamo nekih osobnih problema i teško nam je realizirati nastavu bolje je to iskreno reći studentima. U vrijeme kad mi je otac bio na umoru dolazio sam na nastavu nakon neprospavanih noći i prilično tankih živaca. Ispričao sam studentima situaciju i zamolio za razumijevanje. Cijeli sat bili su izvanredno pažljivi i uvidavni. Ja inače mislim da nastavnik ne smije svoje probleme ostaviti iza vrata kad uđe u učionicu. Bolje je uspostaviti iskreni odnos sa studentima.

Kad je riječ o studentima koji imaju negativan stav prema profesoru ili na neki drugi način žele svojim negativizmom privući pažnju ostalih i sustavno ometaju nastavu ja pokušavam te studente zainteresirati na razne načine. Prvo se nastojim sprijatelжити se s njima i pridobiti ih za suradnju. Obično sjednem pored njihove grupe i pratim što rade. Kad vidim da se oni uključuju ja ih podržim. Obavezno pohvalim sve što pozitivno urade, a nastojim s njima prijateljski porazgovarati i izvan nastave. Sjećam se jednog takvog studenta, koji mi je u prvom semestru ometao rad u grupi, a koji je nakon mog nastojanja počeo surađivati. Kad sam mu na kraju semestra dao potpis i zahvalio se što je kreativno doprinomio nastavi, a on je oduševljeno rekao: „Sad ću se još više angažirati!“ I tako je i bilo i ispit je položio s odličnim uspjehom.

U intenzivnijoj suradnji sa grupom studenata (oko 15) kojima smo mentori možemo se susresti i s nekim osobnim problemima naših studenata. Oni se prepoznaju po određenim simptomima kao što je emocionalna nestabilnost, mucanje, povučenost i depresija, ali i razni oblici verbalne (pa i fizičke) agresije, izostajanje s nastave i sl. U takvim slučajevima dobro je koristiti postupak „Aktivno slušanje“ koje može pomoći osobi da sama proradi svoje probleme i da dođe do rješenja uz našu podršku. Na našem studiju pedagogije susreo sam mladića koji je vrlo teško govorio zbog mucanja. Pitao sam ga da li bi želio da se riješi tog problema. Bio je jako zainteresiran pa sam mu pomogao da ode u SUVAG, a tamo zamolio

govorne terapeute da mu pomognu. Ja sam mu savjetovao da malo više poradi na razvoju samopouzdanja što je i učinio. Nakon dužeg vremena i uspješne terapije stanje se jako popravilo i danas taj mladić relativno normalno komunicira. Ali je zanimljivo da ga nitko u cijelom dotadašnjem školovanju uopće nije ni pitao za taj problem, a kamoli pokušao pomoći.

Kad uočimo simptom to još nije rješenje jer (po humanističkoj teoriji) problem je u osnovnim potrebama od kojih je neka duže vrijeme osujećena. Ako želimo pomoći nekome od mladih ljudi koji imaju taj problem prvo treba uspostaviti kontakt i sprijateljiti se s tom osobom. Kako bi došli do potreba ne smijemo nagađati nego u razgovoru, crtanju obitelji, psihodramom, sociodramom i raznim drugim postupcima, koje bi oni koji se bave mladim ljudima trebali poznavati, doći do potrebe koja je ugrožena (detaljnije Bognar, 2001.). Zatim treba napraviti zajednički plan promjena i nastojati da se ostvari. Ako ne uspijemo, kaže Glasser (1988.), počinjemo opet sve iz početka jer se ne smije odustati. Ponekad će trebati tim mladim ljudima pomoći da pronađu terapeuta koji će im efikasno pomoći.

Za ovaj delikatniji aspekt odgoja većina sveučilišnih profesora nije osposobljena, ali svi koji rade s ljudima trebaju u svojoj permanentnoj edukaciji dopuniti znanja i razviti kompetencije i na tom području. Danas postoji i brojna literatura, a održavaju se mnogi tečajevi nenasilne komunikacije, realitetne terapije, geštalt terapije što svakako mogu biti dragocjena znanja za one koji su odlučili raditi s mladim ljudima.

Zaključak

Moj odgovor na pitanje odgoj na sveučilišnoj nastavi da ili ne je odlučno DA. Nastava je uvijek odgojno-obrazovni proces koji se može odvijati stihijski i intuitivno, a možemo mnoge stvari raditi svjesno i organizirano. Ja zagovaram ovaj drugi pristup. Mi naravno sa studentima stječemo određena znanja, razvijamo senzibilitet za suptilne probleme struke, razvijamo određene sposobnosti, ali mi isto tako usvajamo i određeni sustav vrijednosti, a to je odgoj. Dok mi rješavamo određene probleme i misaono angažiramo studente, nastojimo da nastava bude ugodno emocionalno obojena, dok razvijamo sposobnosti vježbajući izvođenje određenih radnji i procesa mi istovremeno moramo voditi računa i o odgojnom aspektu: o biološkim potrebama studenata (je li prostorija prozračena, imaju li studenti mogućnost kretanja, jesu li žedni ili umorni), vodimo računa i o njihovim socijalnim potrebama (da uče u suradnji sa svojim kolegicama i kolegama, da se međusobno pomažu i uvažavaju, da im pružamo mogućnost doživljaja radosti zajedničkog uspjeha), ali istovremeno vodimo računa o procesu samoaktualizacije (da svatko osobno može doživjeti vlastitu afirmaciju i razviti osjećaj osobne vrijednosti i da osjeti kako mu nastava pomaže u nastojanju da realizira svoje ljudske potencijale). Uspješna nastava ne može biti ako se ove osnovne ljudske potrebe zapostavljaju. Nastava u kojoj se vodi računa o svim interesima i svim potrebama može dovesti do tzv. prirodnog i suštinskog učenja u kojem se ne memoriraju činjenice nego se događaju promjene u ličnosti u smislu njenog bogaćenja i osobnog rasta. Kao ilustraciju toga donosim kratko pismo koje je meni i mojoj asistentici uputila jedna studentica nakon sudjelovanja u kolegiju „Pedagoška komunikacija“:

„Na Pedagoškoj komunikaciji naučila sam mnogo toga i više od očekivanog. Zadovoljna sam načinom na koji ste to znanje prenijeli na mene jer će mi to trebati cijeli život. Puno sam stvari izmijenila na sebi te uvidjela što radim ili ne radim loše, kako se ponašam prema sebi i prema drugima. Zahvalna sam vam što ste mi pomogli da postanem bolja osoba. Hvala.“

Citirani izvori

1. Bognar,L. (2001.) Metodika odgoja, Pedagoški fakultet, Osijek
2. Bognar,L. (2004.) Metode i postupci u odgoju, Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu, broj 1(7), godina VI. Zagreb, str. 17-30.
3. Fromm,E. (1987.) Človekovo srce, Državna založba Slovenije, Ljubljana
4. Glasser, W.(1988.) Koraci i principi u provođenju realitetne terapije, Socijalna zaštita br. 26-27, Zagreb
5. Maslow,A.H. (1968.) Psychology of Being, D.Van Nostrad Company, New York
6. Maslow,A.H. (1976.) The Farther Reaches of Human Nature, Penguin Books, New York
7. Rogers, C.R. (1983) Freedom to Learn for the 80's, Maxwell Macmillan International Publishing Group, New York, Oxford, Singapore, Sydney
8. Rogers, C.R. (1980.) A Way of Being, Houghton Mifflin Company, Boston
9. Rogers,C.R. (1961.) On Becoming a Person, Houghton Miffling Company, Boston

Upbringing at the university level

Abstract:

Croatian school system distinguishes between upbringing (transfer of values) and education (transfer of knowledge). It is assumed that upbringing takes place in family, primary and secondary schools but universities should exclusively deal with the transfer of knowledge. Due to the fact that people constantly develop over a lifetime, and especially at the turbulent time when they are students, this assumption cannot be accepted. In order to influence their personal growth, university teachers themselves must be the growing individuals. University teachers represent a personalisation of students' future job and therefore serve as role models that students identify with.

Upbringing at the university level is concerned with the adoption of the system of values characteristic for students' future profession, but also with providing support for their own socialisation and self actualisation. The difficulties that young people encounter in their

personal growth should not remain unnoticed, but support and assistance should be provided. It is not the interest of society to have a high percentage of drop-outs, which can frequently be linked to some personal disillusionment and disappointment in their young lives.

Unfortunately, most university teachers are not trained to be educators in the sense of upbringing, but it can be changed in the process of lifelong learning. Everyone whose job is related to other people should be involved in a personal systematic training for this delicate and important role.

Key words: *education, professors' roll, professional ethic, essential learn, self actualization*